

መድረኽ ዙፋን ጸታዊ ዓመጽ

አብ ክንክን ዝተሰረተ – ንኤርትራውያንን ኢትዮጵያውያንን ዝኸውን ናይ አብ ጸታ እተመሰረተ ዓመጽ ምፍታሕን

ጠቅላላ መጽናዕት

(GBV) ኣብ ጾታ ዝተመርኮሰ ዓመጽ ፎረም:

ኣብ ክንክን ዝተሰረተ - ንኤርትራውያንን ኢትዮጵያውያንን ዝኸውን ናይ ኣብ ጾታ እተመሰረተ ዓመጽ ምፍታሕን

ብሓምሊ
12
2025

ቦታ:- ኢታዋ፣ ኦንታሪዮ (Ottawa, ON) ሞሪል-ቤላንጅ የማህበራዊ ፈጠራ ዐውደ ጥናት (The Atelier)። (The Mauril-Bélanger Social Innovation Workshop (The Atelier))

ኢዳላዊ :- ማእከል መሓሪ

ተሳተፍቲ:- ልዕሊ 70 ተሳተፍቲ፣ 50 ዓበይቲ ኣባላት ማሕበረሰብ፣ 22 ቁልዑ፣ መራሕቲ እምነት፣ ኣቕረብቲ ኣገልግሎትን ወሃብቲ ፖሊሲታትን

እቲ ብ12 ሓምሊ 2025 ኣብ ኢታዋ ዝተኸየደ ፎረም ኣብ ጾታ እተመሰረተ ዓመጽ ምፍታሕን ብመሓሪ ማእከል ኮርፕ ተወዲቡ ነቲ ኣብ ከተማ ኢታዋ ኣብ ልዕሊ ናይ ቀረባ መጻምድቲ ዝፍጸም ዓመጽን ቅትለት ደቂ ኣንስትዮን እንተላይ ብ2024 ቅትለት ብሩክቲ በርሄ ምላሽ ንምሃብ ኢዩ።

እቲ ፎረም ልዕሊ 70 ተሳተፍቲ እንተላይ 50 ዓበይቲ ኣባላት ማሕበረሰብ፣ 22 ቁልዑ፣ መራሕቲ እምነት፣ ኣቕረብቲ ኣገልግሎትን ወሃብቲ ፖሊሲታትን ኣብ ውሽጢ ማሕበረሰብ ኤርትራን ኢትዮጵያውያንን ኣብ ጾታ እተመሰረተ ዓመጽ (GBV) ንምፍታሕ ኣኪቡ።

ኤርትራውያንን ኢትዮጵያውያንን ስድራቤታት ኣብ ኢታዋ ካብ ካልኦት ሃገራት ንዝተፈላለዩ ብድሆታት እተቐልዑ እዮም። ገለ ኻብዚ ድማ ብባህልን ቋንቋን እተደገፈ ዜተኣማምን ኣገልግሎታት ምርካብ ዜጸግም, ሕጽረት ቋንቋ እዩ ኣብ መንግስታዊ ስርዓታት ዘሎ ዕንቅፋታትን ልዑል ዘይምትእምማንን ክጥቀስ ይኸኣል።

ብመሰረት እቲ ኣብዚ ኸተማ ዚርከባ ውድባት ብፍላይ ንስደተኛታትን ሓደስቲ ደቂ ኣንስትዮን ኣብ ጾታ እተመሰረተ ዓመጽ ዜተኸር ፕሮግራማት ኣዝዩ ውሑድ እዩ - ካብተን ኣብ ኢታዋ ዚርከባ ውድባት 17.5 ሚእታዊት ጥራይ እዩን ነዚ ንምግባር እተነድፈ ደገፍ ዚህባ። እዚ ጋግ እዚ ደቂ ኣንስትዮ ነቲ ዘጋጠመን ማህሰይቲ ንምጽዋር ኣብ ዝገበርዎ ጸዕርታት ባህላዊ ደገፍ ንኸይረኽባ ይግግተን እዩ።

ማእከል መሓሪ ኣብ ክንዲ ብወጻኢ እተኣገደ ኣሰራርሓ ኣብ ክንዲ ዚጥቀም ነዚ ናይ ምይይጥ ፎረም ኣማዕቢሉ ንህያው ተመክሮታት ማሕበረሰብ ዜንጸባርቑን ብማሕበረሰብ ዚምራሕን ኣብ ባህልን እተመሰረተ መፍትሒታት ብሓባር ንምድላው እዩ። እዚ ድማ ኣብ መንጎ መራሕቲ ሃይማኖትን ኣባላት ማሕበረሰብን ኣቕረብቲ ኣገልግሎትን ዘሎ ምትሕብባር ንምድልዳል ዝግለመ እዩ።

ንድፍን ኣገባብ ምእካብ ፍልጠትን መድረኽ

እቲ ሓደ መዓልቲ ዝወሰደ ኣኼባ ቀንዲ ዝርርብን ተሳተፍነትን ዘጠቓለለ እዩ። ኣደ መንበር OCTEVAW ትርሓስ ገብረተክል ንተሳተፍቲ ትግሪና እንቋዕ ብደሓን መጻእኩም ተኸፍተ። ዮዲት ጊርማይ ፈጻሚ ዳይረክተር ማእከል መሃሪ ኣፍልጦ መሬት ኣቕረብ ከምኡ ድማ እዚ ፎረም እዚ ሕጂ ቅትለት ጋል ኣንስተይቲ ብርክቲ በርህ ኣብ ግምት ብምእታው ከም ዝካየድ ዘሎ መግለጺ ሂባ። መራሕቲ ሃይለስስ (ማእከል ሓይሊ ደቂ ኣንስትዮ ካናዳ) ቀንዲ ዝርርብ ኣቕረብ፣ ቀጸሉ ድማ ካብ ሊብን ገብረሚካኤል (ማእከል ጥዕና ማሕበረሰብ ታይቡ) ከምኡውን ካብ ገብረዝግባሂየር ሺመንዲ ሓሳባት ኣቕረቡ።

ኣብ ሓሙሽተ ብቋንቋታት ዝተመደባ ሰደቓታት (ብትግርኛን ኣምሓርኛን): ብእሙናት ኣባላት ማሕበረሰብ ዝተመራሓ ናይ ኸቢ ሰደቓ ዘተታት ተኸይዶም። ተሳተፍቲ: ናይ ፍልጠት ምእካብ መቓን (framework) ብምጥቃም: ኣብ ሰለስተ መምርሒ ሕቶታት ኣተኩሮም ተመደቦም:-

- ንጽግዓት ዝድግፉ ባህላዊ ሓይልታት እንታይ እዮም?
- እንታይ ዓይነት ጉድኣታት ኣለዉ: ምግላጽክ ስለምንታይ ይኸብድ?
- ማሕበረሰባት ከመይ ገይሮም ውሕስነትን ደገፍን ከሃንጹ ይኸእሉ?

እዚ ተሳታፍነት ዘተኮረ ሞዴል፡ ንምስጢራውነት፡ ባህላዊ ብቕዓትን ሓባራዊ ትንተናን ማእከል ዝገበረ ኮይኑ፡ ንልሙድ ናይ ዘተ ልምድታትን ስክታ (trauma) ዝተረድአ ኣሰራርሓን ብሚዛናዊ መንገዲ ዘወሃሃደ እዩ።

ቀንዲ ርኽቦታት

1. ባህላዊ ሓይልን ማሕበረሰባዊ ደገፍን

- 1.1 ተሳታፍቲ፡ ዝያዳ ውሕስነት ዘለዎም ማሕበረሰባት ንምህናጽ፡ ከም ሕውነት (solidarity)፡ ምትሕግጋዝን ክብሪን ዝኣመሰሉ ባህላዊ ክብርታት ከም መምርሒታት ምጥቃም ዘለዎ ኣገዳስነት ኣስሚርምሉ እዮም።
- 1.2 እሙናት ደገፍቲ—ከም ዓበይቲ ዓዲ፡ መራሕቲ ሃይማኖትን ማሕበራዊ ማሕበራትን—ኣብ እዋን ጸገም ወይ ጉድኣት፡ ከም ወሳኒ ምንጫ መምርሕን ዑቕባን ተለልዮም እዮም።
- 1.3 ብማሕበረሰብ ዝምርሑ መድረኻትን ናይ ደገፍ ዓንኬላትን (support circles)፡ ጽንዓት ንምጥንኻርን ተነጽሎ ንምንካይን ኣዝዮም ኣገደስቲ ምዃናም ተራእዮም እዮም።

2. ጉድኣታት ምልላይን ምላሽ ምሃብን

- 2.1 ተሳታፍቲ ከም ዓመጽ፡ በደልን ማሕበራዊ ተነጽሎን ዝኣመሰሉ ጉድኣታት ኣብ ማሕበረሰብና ከምዘለዉ ተገንዚቦም እዮም፤ ይኹን እምበር፡ ብሰንኪ ነውሪ (stigma)፡ ሕፍረት ወይ ፍርሒ ፍርዲ መብዛሕትኡ ግዜ ተዓቢጦም ይተርፉ።
- 2.2 ግዳያት (survivors)—ብፍላይ ደቂ ኣንስትዮ፡ ህጻናትን ዓበይቲ ዓድን—ንዘጋጠሞም ክዛረቡ ወይ ሓገዝ ክደልዩ ከለዉ፡ ከም ናይ ቋንቋ ዕንቅፋት፡ ባህላዊ ትጽቢታትን ኣብ መንግስታዊ ስርዓታት ዘሉ ዘይምትእምማንን ዝኣመሰሉ ፍሉያት ብድሆታት የጋጥምዎም እዮም።
- 2.3 ማሕበረሰብ ንጉድኣት ብቑዕ ምላሽ ንመሃብን፡ ግዳያት ድምጻም ዝስማዓሉ፡ ዑቕባ ዝረኽቡሉን ደገፍ ዝረኽቡሉን ሃዋህው ንምርግጋጽ፡ ግብራዊ መሳርሒታት፡ ጸጋታትን ባህላዊ ውሕስነት ዘለዎ ደገፍን ከምዘድልዩ ስምምዕ ተበጺሑ እዩ።

3. ዝያዳ ውሕስነትን ደገፍን ዘለዎም ማሕበረሰባት ምህናጽ

- 3.1 እቲ ዝተገብረ ዘተታት፡ ንመንእሰያት ኣብቲ ብዛዕባ ውሕስነት፡ ክብሪን ጥዑይ ርክባትን ዝግበሩ ክፉት ዝርርባት፡ ብሕፍረት ወይ ብምንጻል ዘይኮነስ፡ ብንጥፈት ከም ዝሳተፉ ምግባር ኣድላዩ ምዃኑ ኣገሊሑ እዩ።
- 3.2 ባህላዊን ሃይማኖታዊን መራሕቲ፡ ኣብ ምክልኻልን ደገፍ ምሃብን ዓቢ ተራ ከምዘለዎም ተለልዮም እዮም፤ ብፍላይ ድማ መብዛሕትኡ ግዜ ንመጀመርታ ግዜ መምርሒ ንምርካብ ናብኡም ንዝጥምቱ ሓደስቲ መጻእቲ (newcomers)።
- 3.3 ተሳታፍቲ፡ ሓደስቲ መጻእቲ ክመጹ ከለዉ ውሑስን፡ ደገፍ ዘለዎን ምስ ጸጋታት ዝተኣሳሰረን ማሕበረሰብ ዝረኽቡሉ መጻኢ ይምነዩ—እዚ ድማ ምክልኻል፡ ጣልቃ ምእታው (intervention)ን ሕውየትን ክፍሊ መዓልታዊ ናብራ ማሕበረሰብ ዝኾነሉ መጻኢ እዩ።

ወሰንቲ ዕንቅፋታት

ባህላዊ ሕፍረትን ነውርን፡- ምስ ጾታዊ ዓመጽን ጥዕና ኣእምሮን ተተሓሒዞ ዘሎ ስቕታ ንደቂ ኣንስትዮን መንእሰያትን የነጽል እዩ።

ቋንቋን ተበጻሕነትን፡- ኣብ እዋን ሓዲጋን ሕጋዊ ኣገልግሎታትን ዘሎ ሕጻረት ትርጉም (interpretation)፡ ግዳያት ኣብቲ ዝለዓለ ስግኣት ዘለዎ ግዜ ሓሳባቶም ክገልጹ ኣይክእሉን።

ዝተበታተነ ትሕተ-ቅርጺ፡- ፖለቲካዊን ሃይማኖታዊን ምክፍፋላት፡ የተቀናጀፈ ምላሽ ንምሃብ ዕንቅፋት ይፈጥር።

ኣብ ስርዓታት ዘሎ ዘይምትእምማን፡- ብሰንኪ መቐጻዕቲ ዝህቡ ናይ ህጻናት ድሕንነት ወይ ናይ ስደት (immigration) ሳዕቤናት ዘሎ ፍርሒ፡ ሰባት ሓገዝ ይደልዩ ይግባዩም እዩ።

መሰረታዊ ምክርታት

- ✔ ቫራዊ ዘይኮነ ማእከል ማሕበረሰብ ምምስራት – ማእከል መሓሪ (Meheri Centre)፡ ድሕሪ ስድራቤትን መራሕቲ ሃይማኖትን ከም ሳልሳይ ደረጃ መላሽ ኮይኑ፡ ምስጢራውነቱ ዝሓለወ፡ ባህላዊ መሰረት ዘለዎ ጾታዊ ዓመጽ (GBV)ን ደገፍ ስፈራን (settlement support) ከቕርብ ምግባር።
- ✔ ንመራሕቲ ሃይማኖትን ዓቢይቲ ዓድን ምስልጣን – ብዛዕባ ኣገዳዲ ቁጽጽር (coercive-control) ምልላይ፡ ሕጋዊ ዑቕባታት ካናዳ፡ መደብ ውሕስነት (safety planning) ከምኡውን ስክታ (trauma) ዝተረድኦ ክንክን ዝምልከት ትምህርቲ ምሃብ።
- ✔ ደረጃዊ ስርዓተ-ምላሽ ምምስራት – ሰባት ሓገዝ ዝደልዩሉ ባህላዊ ኣገባባት (ስድራቤት → ሃይማኖት → ባህላዊ ማእከል → ወግዓዊ ኣገልግሎታት → ስርዓተ ፍትሒ) ብምክባር፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ደረጃ ግቡእ ጣልቃ ምእታው ምድላው።
- ✔ ተበጻሕነት ቋንቋ ምስፋሕ – ኣብ ኩሎም ናይ ኦታዋ (Ottawa) ናይ ህጹጽ መስመራት፡ ፖሊስ፡ መዕቆቢታትን ኣብያተ ፍርድን ናይ ተርጎምቲ ዓቕሚ ምውሳኽ።
- ✔ ልሙዳት መሓውራት ዳግም ምሕሳብ – ዘተ ንምንባርን ነውሪ (stigma) ንምንካይን፡ ብዛዕባ ጾታዊ ዓመጽን ጥዕና ኣእምሮን ዝምልከቱ ዝርርባት ኣብ ናይ ዕቁብን ዕድርን ኣኼባታት ምጥቃለል።
- ✔ ባህላዊ ልምድታትን ሕጻረት ትምህርትን ምእራም – ንዓቢይትን መንእሰያትን ዝኸውን ምስ ባህሊ ዝተመጣጠነ ብዛዕባ ፍቓደኝነት (consent)ን ማዕርነት ጾታን ዝምልከት ትምህርቲ ምቕራብ፤ ኣብ ውሽጢ መርዓ ዝፍጸም ዓመጽ ገበን ምዃኑ ምርግጋጽ።
- ✔ ንኣዴታትን ህጻናትን ምድጋፍ – ምስ ጾታዊ ዓመጽን ኣማኸሪ ኣገልግሎታትን ዝተኣሳሰር፡ ባህላዊ ብቕዓት ዘለዎ ናይ ህጻናት ክንክን ምድላው።
- ✔ ብማሕበረሰብ ዝምርሑ ምርምርን ዘተታትን ምቕጻል – ዕቤት ስራሓት ን ምክትታልን፡ ነቲ ብ2022 ዝወጸ ሃገራዊ መደብ ንምጥፋእ ጾታዊ ዓመጽ (National Action Plan to End GBV) ንምስላጥን፡ ተሳታፊነት ዘለዎም መድረኻት ምቕጻል።

ህጹጽ ናይ ቀጻሊ ስጉምታት

እቲ ዝተረኽበ ውጽኢት ምርምር ምስቲ ጾታዊ ዓመጽ ንምብቃዕ ዝተሓንጸጸ ሃገራዊ መደብ ስራሕ ፌዴራልን ምስቲ ኣብ መንጎ ካናዳን ኦስትሪያን ዝተገብረ ናይ ክልተኣዊ ስምምዕ (2023) ብቐጥታ ዝተኣሳሰር እዩ። እዚ ስምምዕ እዚ ንምክልኻል ዓመጽ፣ ባህላዊ ድሕረ-ባይታ ዘገናዘበ ደገፋትን፣ ተረባሕቲ "ኣባይ ይንበሩ ብዘየገድስ" ማዕረ ዝኾነ ኣገልግሎት ንክረኽቡ ቀዳምነት ዝህብ እዩ። ይኹን እምበር፣ ዘሎ ናይ ፋይናንስ ኣገባብ ንማሕበረሰብ ዝወሃብ ደገፍ ዕንቅፋት ኮይኑ ይቐጽል ኣሎ።

ማእከል መሓሪ ምስ መሻርክቱ — OCTEVAW፣ ማሕበር ወለዲ ምብራቕ ኣፍሪቃን ማእከል ጥዕና ማሕበረሰብ TAIBUን — ነዞም ዝስዕቡ ዕላማታት ንምትግባር ናይ ማሕበረሰብ ትግበራ መደብ ከውጽኡ እዮም፡-

- ✔ ምምርማርን ዳግማይ ምርካብን፡ ነቲ ዝተሰርሐ ስራሕ መሊሰካ ብምፍታሽ ንዝቐጽል ስጉምቲ ዳግማይ ምትእኽኻብ።
- ✔ ወግዓዊ ዝኾነ ናይ ጾታዊ ዓመጽን (GBV) ስነ-ኣእምሮኣዊ ጥዕናን መወከሲ ማእከል ምምስራት ፡ ጾታዊ ዓመጽን ስነ-ኣእምሮኣዊ ጥዕናን ዝምልከት ሓበሬታን ደገፍን ዝወሃቡሉ ወግዓዊ ማእከል ምድላው።
- ✔ ንሃይማኖታዊን ባህላዊን መራሕቲ ዝኾውን ናይ ፈተነ ስልጠና ምሃብ ፡ መራሕቲ ሃይማኖትን ባህልን ኣብ ምክልኻል ጾታዊ ዓመጽ ግዲኦም ንክጻወቱ ናይ መጀመርታ ደረጃ ስልጠናታት ምውዳብ።
- ✔ ቀጻልነት ንዘለዎ ወፍሪ ኣብ ቋንቋን መሰረተ-ልምዓት ክንክን ህጻናትን ምጉሰጓስ ፡ ተረባሕቲ ብቋንቋኦም ኣገልግሎት ንክረኽቡን ደቆም ዝእለዩሉ ውሑስ ቦታ ንክህልዎምን፣ ቀጻሊ ባጀት ንክምደብ ጸቕጢ ምግባር።

ምክልኻልን ግብረ-መልስን ኣብ ክንክን፣ ባህላዊ ፍልጠትን ሓባራዊ ሓላፍነትን ብምምስራት፣ እዚ ስራሕ እዚ ንኤርትራውያንን ኢትዮጵያውያንን ደቂ ኣንስትዮ፣ ህጻናትን ስድራቤታትን ዘዕቁብ፣ ከምኡውን ንሰፊሕ ማሕበረሰብ ኣታዎ ዘጠናኽር፣ ኣብ ተረባሕቲ ዘተኮረን ባህላዊ መሰረት ዘለዎ ንጾታዊ ዓመጽ (GBV) ዝምልከት ስርዓተ-ምህዳር መሰረት የንጽፍ።